

Москаленко В.Ф.,
Шевчук В.Г.,
Яворовський О.П.,
Остапюк Л.І.,
Шевель Н.О.

**УМИРАЮТЬ МАЙСТРИ, ЗАЛИШАЮЧИ
СПОГАД, ЯК РАНУ ...**

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця (м.Київ)

БЕЛАН
Світлана Миколаївна
(16.03.1936 – 23.07.2010)

*Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану.
В барельєфах печалі уже їм спинилася мить.
А підмайстри іще не зробились майстрами.
А робота не жде. Її треба робить.*

Ліна Костенко

Традиційно слово «майстер» звучить буденно, майстри сприймаються як даність, без них просто не обходиться жодна сфера діяльності. Натомість захоплюються талантами, підносять геніїв, тоді як справжній Майстер з великої літери – це той же талант чи геній, але з колосальною працездатністю та зразковою відповідальністю, яка скеровує його обдарування та організовує роботу на благо людства. І лише коли зоря Майстра догорає, ми починаємо усвідомлювати увесь огром талантів та геніальність людини, яка своє життя присвятила улюбленій справі...

Цього літа, 23 липня 2010 року, згасла зоря талановитого педагога Національного медичного університету імені О. О. Богомольця Світлани Миколаївни Белан. Кандидат медичних наук, доцент кафедри нормальної фізіології НМУ, заслужений працівник освіти України, класичний викладач-методист – цей офіційний перелік професійних досягнень не є вичерпним, аби усвідомити уповні діапазон та вагомість фахових здобутків Світлани Миколаївни.

Витоки надзвичайної працездатності та відповідальності за виконану роботу, без-

перечно, закорінені у дитинстві. 19 березня 1936 року в родині службовця на мальовничій Полтавщині (м. Крюків Полтавської області) народилася донька Світлана. Дитина зростала допитливою та активною, у школі не лише старанно навчалася на «відмінно», а й знаходила час для громадської діяльності, навіть редагувала шкільну газету. У 1954 році, закінчивши школу з відзнакою (Срібна медаль), дівчина зробила рішучий крок у виборі майбутньої професії – стала студенткою лікувального факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Лікарська праця – одна із найвідповідальніших, адже йдеться про людське життя, а відтак сумніватися у можливостях Світлани не доводилося. Її ніколи не влаштовувала пасивна позиція «звичайної», в інституті юна студентка швидко завоювала авторитет, насамперед завдяки життєвій активності та широкому колу зацікавлень. Кажуть, що талановита людина талановита в усьому. Світлана не лише старанно студіювала надзвичайно складні фахові дисципліни, а й знаходила час для розвитку особистості, цікавлячись літературою, музикою, більше того – долучала до духов-

ного збагачення своїх друзів-одногрупників, ініціюючи відвідування філармонії, декламування поезії. Творча атмосфера у домашній обстановці Світланиної квартири, де збиралася майже вся група, сприяла навчанню. Мама Поліна Василівна радо зустрічала друзів доньки, цікавилася їх життям, гостинно збирала за широким родинним столом до чаю.

Навчаючись, відвідуючи лікарні, Світлана Миколаївна усе ж нетерпляче очікувала на той момент, коли вже зможе нарешті повноцінно застосувати здобуті знання на практиці. І от ця омріяна мить: студентка шостого курсу виходить на практику до Чернігівської міської лікарні! Шість місяців самовідданої лікарської праці дозволили молодому спеціалісту, як-то кажуть, «засвітитися»: відповідальну, добросовісну лікарку помітили – завідувачі відділень лікарні виявляли бажання бачити Світлану Белан серед своїх співробітників. Світлана Миколаївна відгукнулася на їх запрошення. У 1960 році, отримавши Червоний диплом та ряд рекомендацій на наукову роботу, в тому числі й на кафедру нормальної фізіології, Світлана Миколаївна усе ж вирішила попрактикуватися (адже Майстер постійно займається самовдосконаленням!), тому повернулася до Чернігівської лікарні та рік пропрацювала там анестезіологом. Однак вабила наукова робота, відтак у 1961 році вступила до аспірантури по кафедрі нормальної фізіології Київського медичного інституту.

Напевно, символічно, що наукове дослідження стосувалося проблем роботи серця, адже саме із серцем традиційно пов'язуємо душевність і чуйність, а кордоцентризм вважають характерною рисою української ментальності. Дисертаційна робота С. М. Белан на тему «Зміни температури міокарда під впливом центробіжних нервів серця» була присвячена вивченню біоенергетичних процесів у серцевому м'язі та вимагала від молодого науковця надзвичайної ретельності та акуратності, була також дуже складною, оскільки проводилися гострі експерименти на собаках. Отримані дані дозволили зробити припущення, що у процесі еволюції виникає тісний зв'язок між змінами інтенсивності метаболізму міокарда та його кровопостачанням не лише на підставі достачання кисню і виділення продуктів метаболізму, а й у зв'язку з особливостями регуляції температури міокарда, оскільки кров, що протікає коронарними судинами, має більш низьку, ніж міокард, температуру та виконує функцію охолодження міокарда. Кропітку роботу за-

вершено – у 1967 році Світлана Миколаївна Белан блискуче захистила кандидатську дисертацію. Тоді вона була вже на посаді асистента кафедри нормальної фізіології, а в 1979 році Світлану Миколаївну Белан обрано на посаду доцента цієї ж кафедри. Викладацька робота забирала всі сили, але приносила ні з чим незрівнянне задоволення, а кафедра стала другою домівкою, адже тут Світлана Миколаївна працювала до останнього дня. Хоча, напевне, таким другим домом став для цієї надзвичайно працюючої жінки загалом медичний університет, де зростав її талант, де відточувалася педагогічна майстерність, якою нетерпеливилосся поділитися з колегами.

Багаторічний досвід роботи зі студентською аудиторією, пошуки оптимальних способів викладу матеріалу, ретельна підготовка до кожного заняття, спонукання студентів до активного сприйняття матеріалу, що змушувало їх думати, – усе це стало базою для друкованого доробку Світлани Миколаївни, який складає понад 50 наукових і методичних статей та тез, монографій. А починалося все з малого і буденного для викладача – з підготовки методичних матеріалів з дисципліни для студентів, за яку Світлана Белан взялася з перших років роботи на кафедрі. І була просто безмежно щаслива, коли спостерігала результат своєї праці – серйозну підготовку студентів до заняття, підвищення поточної успішності та підсумкових результатів на іспитах, згодом на модульному тестуванні.

Навчально-методичні матеріали, витримавши апробацію, заклали основу колективного кафедрального типографського видання двох науково-методичних посібників з фізіології 1995 та 2005 року. Окремо варто згадати про посібник до практичних занять і самостійної роботи студентів усіх факультетів «Практикум з фізіології» у 5-ти частинах для всіх факультетів, надрукований українською та російською мовами, перекладений англійською для студентів англійської форми навчання, який витримав шестиразове перевидання. Цінність посібника полягає в тому, що кожній темі практичного заняття передують компактний теоретичний матеріал, оснащений рисунками та схемами регуляції тієї чи іншої функції організму, який допомагає закріпленню матеріалу з підручників. Чітко регламентовано погодинно проведення лабораторних робіт, вміщено матеріали для самоконтролю та тести для перевірки набутих знань з кожної теми та розділу. Створені посібники

викликають інтерес в інших медичних вищих навчальних закладах України. Світлана Белан протягом останніх десяти років активно долучалася до створення типових навчальних програм. Навіть хвороба не могла стати на перешкоді роботі: уже важко хворіючи активно долучалася до роботи над створенням нового кафедрального підручника з фізіології.

Справжній Майстер ділиться своїми професійними здобутками. Світлана Миколаївна Белан теж відчувала потребу передати свої знання і досвід не лише студентам, а й колегам-викладачам, тому започаткувала роботу постійно діючого семінару для викладачів з питань педагогічної майстерності та нових технологій навчання. Разом із членами робочої групи МОЗ України організувала та провела низку тренінгів, майстер-класів, семінарів не лише з викладачами рідного Університету, а також із науково-педагогічними працівниками ВМНЗ України, діяльність яких координує НМУ імені О. О. Богомольця. На факультеті підвищення кваліфікації вона захоплює читала лекції та проводила цікаві семінари з професорсько-викладацьким складом, зокрема у межах актуальної проблеми «Болонський процес і медична освіта».

Значну частину публікацій також було присвячено розвитку Болонського процесу медичної освіти в Україні. Уже в якості члена робочої групи МОЗ України з координації діяльності ВМНЗ України щодо запровадження засад Болонського процесу Світлана Миколаївна брала участь у науковому обґрунтуванні та запровадженні нових навчальних планів (проект ECTS).

На керівні посади мають потрапляти тільки справжні Майстри, аби, застосовуючи набуті знання та досвід, працювати на благо закладу. Керуючи навчальним відділом і методичним кабінетом Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, Світлана Миколаївна Белан уповні продемонструвала якості блискучого організатора, талановитого педагога та досвідченого методиста, а головне — новатора. Зокрема було розроблено нову структуру навчально-методичного комплексу з навчальних дисциплін, створено (спільно з проф. М. В. Черпінським) програму оцінки лекцій, практичних занять та перелік обов'язкової документації для кафедр і деканатів, за її сприяння створено нове покоління методичних розробок на кафедрах з використанням інноваційних психолого-педагогічних прийомів. Очолую-

чи Головне управління медичних навчальних закладів МОЗ України, С.М.Белан розробила та запровадила концепцію підготовки лікаря загальної практики, що вже тоді сприяло наближенню вищої медичної освіти в Україні до Європейського освітнього простору. Світлана Миколаївна брала активну участь у створенні системи оцінювання результатів навчання студентів, рекомендацій для проведення практично орієнтованих державних випускних іспитів, принципів моніторингу якості за кредитно-модульною системою.

Праця Майстра завжди має бути помічена та відзначена. С. М. Белан у 1986 році за сумлінну творчу роботу було нагороджено медаллю «За трудову доблесть». Проте, безумовно, найбільшою дякою є повага та вдячність тих, для кого людина працює, не шкодуючи ні часу, ні зусиль. Для студентів та викладачів Світлана Миколаївна Белан була і залишається еталоном принципового, вимогливого педагога, який докладав максимум зусиль до формування справжнього лікаря-фахівця, а головне лікаря, здатного мислити, сильною особистості.

Вона сама була такою: ініціативною, волевою, вимогливою не лише до інших, а насамперед — до себе. Навіть тяжка хвороба не зламала мужню жінку, яка намагалася буквально стояти до останнього на власних ногах. Вона самостійно виконувала хатню роботу, сама готувала, і не лише для себе — пригощала тих, хто приходив її відвідати, навіть долучалася до створення підручника з фізіології. Напевне, ім'я людина справді отримує не випадково, адже вона — Світлана, тому все життя прагнула до Світла, несла це Світло в серці, ділилася ним з людьми, і так само світло пішла, залишивши по собі світлу пам'ять. Тож світла пам'ять і низький уклін Справжньому Майстру — Світлані Миколаївні Белан!..

*Пішла Людина... Ні! Пішла епоха!
Змиритись як? Адже вона жила
Лише для нас, для себе — анітрохи.
Згоріла свічка, квітка відцвіла,*

*Пішла у вічність тихо і НАЗАВЖДИ,
І нам її уже не повернуть.
Вона була нескорена і — справжня,
Такі на світі легко не живуть.*

*Заснуло серце — мужнє, величезне,
Нездатне до нещирих почуттів.
Пішла Людина благородна й чесна,
А їй би жити тисячу життів.*

(Катерина Тарасова)

